

– **ставлення, правила і припущення.** На основі глибинних переконань формуються проміжні переконання, що включають відношення, правила і припущення.

Ставлення: як жажливо бути висміяним на публіці!

Правила/чекання: я повинен бути обережним у спілкуванні з іншими!

Припущення: якщо я буду наполегливо опановувати культуру спілкування, я, можливо, unikну неприємностей.

Таким чином, підводячи підсумок, можна зазначити, що когнітивно-поведінкова психотерапія вважається досить ефективним методом у роботі із клінічними станами та тими станами, що не мають виражених клінічних симптомів. Водночас, серед провідних та першочергових завдань подальших досліджень ефективності когнітивно-поведінкової психотерапії є визначення того чи дійсно вона є таким ефективним психосоціальним впливом, чи дані висновки ґрунтуються на дослідженнях, які зосереджені якраз на цьому підході, який пропагується прихильниками когнітивної психотерапії як відносно нового та перспективного підходу.

Використана література:

1. Карсон Р., Батчер Дж., Минека С. Анормальная психология. – 11-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 1167 с.
2. Бек Дж., Джудит С. Когнитивная терапия: полное руководство : пер. с англ. – М. : ООО “И. Д. Вильямс”, 2006. – 400 с. : ил. – Парал. тит. англ.
3. Кулаков С. А. Методы когнитивно-поведенческой психотерапии // С. А. Кулаков Детская психиатрия : учебник / под ред. Э. Г. Эйдемиллера. – СПб. : Питер, 2005. – 1120 с. – (Серия “Национальная медицинская библиотека”).
4. Холмогорова А. Б. Когнитивно-бихевиоральная психотерапия // А. Б. Холмогорова, Н. Г. Гаранян // Основные направления в современной психотерапии. – М. : “Когито-Центр”, 2000. – 379 с.

Аннотация

Статья посвящена исследованию особенностей внедрения когнитивно-поведенческого подхода в современной психотерапевтической практике. Внимание сосредоточено на понятиях когнитивной концептуализации и когнитивных принципах, согласно которым работает когнитивно-поведенческий психотерапевт.

Annotation

The article is devoted to the study of specific features of the implementation of a cognitive-behavioral approach in modern psychotherapy practice. The attention is focused on the concepts of cognitive conceptualization and cognitive principles, according to works the cognitive-behavioral therapist.

УДК 159.953: 373.3.091

Співак Н. В.

РОЛЬ ПАМ'ЯТІ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ ДІЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасний стан шкільної освіти потребує нових підходів у вирішенні завдань навчання та виховання школярів. У зв'язку з цим є актуальним вивчення впливу навчання на психічний розвиток, складових психічного розвитку, зокрема пам'яті та загальнонавчальних дій.

Вивчення розвитку пам'яті молодших школярів були предметом дослідження А. О. Смірнова, С. Т. Бархатової, Т. В. Єгорової, П. І. Зінченка, Г. К. Середи, М. Н. Шардакова, О. В. Скрипченка, В. В. Волошиної, В. І. Самохвалової, Е. А. Фарапонової та інших. В результаті вчені прийшли до висновку, що розвиток пам'яті у молодшому шкільному віці є активним та якісним процесом зі своїми особливостями. Якщо першокласники краще запам'ятовують зовнішньо яскраві предмети та емоційно насичені розповіді, події та описи, на практиці вони ще не вміють використовувати елементарні мнемічні прийоми, для полегшення запам'ятання, то учні другого та третього класів уже володіють прийомами смислової обробки матеріалу і самоконтролю при заучуванні.

Для старших дошкільників і молодших школярів характерні три рівні розвитку пам'яті. На першому рівні у дітей відсутнє виокремлення мети запам'ятати; на другому – з'являється потреба у запам'ятовуванні матеріалу, але учні ще не вміють використовувати хоча б які-небудь способи для запам'ятання, третій рівень характеризується наявністю мети запам'ятати і застосуванням мнемічних прийомів для запам'ятовування та пригадування [1].

Співвідношення мимовільної і довільної пам'яті у учнів також відрізняється. Першокласники користуються більш ефективним, мимовільним запам'ятовуванням, до того ж у них активно працює і механічна пам'ять, і діти досить часто заучують навчальний матеріал, не розуміючи його змісту. Продуктивність мимовільного запам'ятання збільшується у тому випадку, коли діти активно виконують завдання, а не пасивно сприймають його [2].

У учнів другого і третього класів пам'ять розвивається у двох напрямках: довільність та осмисленість. Активізація процесів пам'яті у шкільні роки зумовлена планомірним процесом навчання,

тому що на відміну від дошкільників, молодші школярі повинні запам'ятовувати і відтворювати не тільки ті знання, які становлять їх інтерес, а й ті знання, які вимагає від них учбова діяльність, тому пам'ять стає більш довільною. Під час навчання, під керівництвом вчителя, діти прагнуть ставити перед собою диференційовані завдання, звертають увагу на окремі смислові одиниці матеріалу, вчать використовувати різні способи заучування і відтворення інформації, враховують її складність і поступово оволодівають осмисленим запам'ятовуванням [2].

Вивчаючи особливості розвитку пам'яті учнів молодших класів, вчені відмічають неоднозначність процесів довільної і мимовільної пам'яті у молодших школярів. прогрес довільної пам'яті, який спостерігається в учнів другого і третього років навчання змінюється на прогрес мимовільної пам'яті, тому що добре сформовані логічні прийоми обробки навчального матеріалу, такі як аналіз, групування, співставлення, учні починають застосовувати для аналізу суттєвих зв'язків і відношень, для розгорнутого аналізу властивостей матеріалу, для такої смислової діяльності, коли завдання запам'ятати матеріал відходить на другий план, тоді і спрацює мимовільна пам'ять. Вчені вважають, що у початковому навчанні корисно використовувати можливості мимовільної пам'яті, яка спирається на логічні прийоми [1].

У молодших школярів зростає продуктивність та обсяг запам'ятовування навчального матеріалу, збільшується кількість і точність відтворюваного тексту, підвищується точність впізнання, раніше бачених об'єктів, добре розвивається зорова, слухова, рухова, емоційна, наочно-образна, словесно-логічна пам'ять [3].

Але кожен учень запам'ятовує і відтворює матеріал по-різному, саме по-своєму, тому що існують індивідуальні відмінності у розвитку пам'яті.

Метою нашого **дослідження** було вивчення особливостей пам'яті першокласників у процесі навчальної діяльності та виявлення закономірностей між якістю розвитку пам'яті і формуванням у учнів молодших класів загальнонавчальних дій.

Дослідження проводились з першокласниками середньої школи №242 м. Києва. Дітям пропонувались різні завдання, за результатами виконання яких, можна було відстежити рівень розвитку пам'яті у дітей і рівень оволодіння загальнонавчальними діями.

Числовий матеріал пропонувався у вигляді рядка із 9 чисел, які були розташовані не по порядку. Дослідник зачитував числовий ряд, а діти по пам'яті повинні були відтворити числа на папері.

Наступне завдання, яке виконували учні – це *порядковий рахунок*, усно вони повинні були прорахувати числа від одного до 5, 10 чи навіть більше, дослідник допомоги не надавав, вказував лише на помилки, а діти самі повинні були виправляти їх.

Перевірка знання букв. Дітям пропонувався зразок, виконаний друкованими літерами, які учні повинні були назвати вголос, тобто повинні були впізнати символ і відтворити його.

Друге завдання: *написати букви за зразком.*

Перевірка способу читання та розповідь про прочитане. Для учнів підбирався текст, який містив 35-40 слів. Після прочитання дітям пропонувалось розповісти про прочитане.

Наступне завдання полягало в тому, щоб учні *розповіли напам'ять* один чи два невеликі за обсягом вірші.

Результати проведених досліджень з учнями першого класу показали, що із завданням написання чисел під диктовку справились 39 дітей із 40, одна дитина припустилась однієї помилки, це вказує на те, що діти добре ознайомлені з числовим рядом від 1 до 9, можуть вільно згадати і відтворити числа, але зовсім інші показники виявили першокласники в усному порядковому рахунку. До 20 і більше вміє рахувати 6 чоловік, до 15 – двоє учнів, до 10-20 чоловік, і до 5 рахує дванадцять учнів. Діти, що вміють рахувати до 5 становлять 30 % від опитуваних, це показник вказує на недостатню підготовку дітей до навчання, до самостійного усного відтворення чисел.

Із завданням на знання букв алфавіту учні справились успішніше, вони вірно називали букви вголос (тільки одна дитина допустила одну помилку), а далі при написанні букв, помилки мали двоє дітей із сорока. Такий результат вказує на добре запам'ятання букв алфавіту і швидке їх відтворення.

Наступним завданням була перевірка способу читання і розуміння прочитаного. З'ясувалося, що по буквах читає 3 учнів, складами – 11 чоловік, складами і словами – 18 учнів, а словами тільки 8. Отже, 35% дітей не повністю готові до роботи по прочитанню текстів.

Не досить успішне уміння читати вплинуло на інше завдання – розповісти про прочитане, тільки 11 учнів повторили текст своїми словами, або просто переказували прочитане; 15 чоловік називали окремі фрагменти тексту, 12 – зовсім не запам'ятали текст, 2 дітей відмовились відповідати. Невміння дітей переказувати прочитане пояснюється тим, що під час читання учні концентрують свою пізнавальну активність на процесі читання та впізнання букв, а не на осмисленні і розумінні тексту, тому і не можуть його переказати. Читання є однією із загальнонавчальних дій і невідання засвоїти таку дію може зумовити неуспішність у навчанні.

Останнім завданням для дітей було прохання розповісти один або два вірші. 21 дитина справились із завданням успішно, 6 учнів пригадали тільки фрагменти вірша, а 13 дітей не знали жодного вірша і не могли нічого пригадати, тобто 47,5% продемонстрували погані показники до заучування віршів.

Отримані результати вивчення особливостей розвитку пам'яті у дітей першого року навчання дозволяють зробити наступні **висновки**:

1. Запам'ятовування та відтворення експериментального матеріалу викликає у більшості першокласників значні труднощі, що пояснюється низьким рівнем володіння прийомами довільного запам'ятання.

2. Діти, з кращим розвитком пам'яті, здатні використовувати елементарні мнемічні прийоми, такі як поділ матеріалу на основне і другорядне, виділення опорних моментів, складання простого плану.

3. Цілеспрямоване формування у першокласників пізнавальних, загальнонавчальних дій сприяє виникненню мнемічних дій.

4. Планомірний, поступовий розвиток у школярів всіх видів пам'яті, здійснюється через застосування всього арсеналу мнемічних прийомів.

Використана література:

1. Возрастные и индивидуальные различия памяти / [З. М. Истомина, С. Г. Бархатова, В. И. Самохвалова] ; под ред. А. А. Смирнова. – М., 1967. – 300 с.
2. Психология человека от рождения до смерти / [В. А. Аверин, Ж. К. Дандарова, И. А. Зимняя, В. П. Зинченко] ; под ред. А. А. Реана. – СПб. : пройм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 656 с.
3. Скрипченко О. В. Психічний розвиток учнів / О. В. Скрипченко. – К. :Радянська школа, 1974. – 104 с.

Аннотація

В статті дан аналіз особливостей розвитку пам'яті у дітей младшого шкільного віку. Пам'ять у дітей ще непроизвольна, орієнтована на інтереси, вони не володіють мнемічними прийомами для удосконалення запам'янування і довготривалого утримання в пам'яті навчального матеріалу.

В наступні роки пам'ять стає більш произвольною, діти навчаються мнемічними прийомами, зростає обсяг і точність воспроизводимого матеріалу, розвиваються всі види пам'яті.

В статті показана залежність усвоєння загальнонавчальних дій з рівнем розвитку пам'яті у дітей.

Отримано, що школярі, які мають більш розвинені процеси запам'янування і утримання навчальної інформації в пам'яті, з більшою легкістю освоюють загальнонавчальні дії.

Annotation

The following article analyses the characteristics of memory development among the children of primary school age. The children's memory is still involuntary and focused on interests; children aren't able to use mnemonic devices to improve memorizing and long-term memory retention of educational material.

During the following years the memory becomes more arbitrary, children learn mnemonic techniques, the volume and accuracy of the learnt material are increasing, all the kinds of memory are developing.

The article shows the correlation between the general educational activities' learning and the level of the memory development among children.

It is noticed that pupils who have more advanced memorizing and memory retention processes master the general educational activities.

УДК 316.62 : 004.738.5 : 330.567.22

Сюсель Ю. В.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ІНТЕРНЕТ-СПОЖИВАННЯ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Процес активного розширення числа користувачів Інтернет, що пов'язаний з динамічним розвитком мережевої інфраструктури та нових технологій масових комунікацій, забезпечує якісно новий спосіб споживання, відкриває споживачеві нові можливості доступу до товарів і послуг: банківським, консультаційним, торгівельним, деяким медичним (типу діагностики). Розвиток електронних платежів забезпечив торгівлю інформаційними товарами у глобальній мережі Інтернет й тим самим змінив характер споживання.

У зв'язку з цим науковою проблемою постає соціологічне осмислення сутності Інтернет-споживання та аналіз основних підходів до його розуміння.

У науковій літературі існує поняття "екранного споживання", що означає перегляд телепередач, кінофільмів, слайдів, фотографій, читання з екрану, електронні ігри [9, с. 239]. Віртуальне споживання – це процес засвоєння "інформаційних продуктів" у результаті активного і творчого індивідуального вибору, у якому споживачі використовують доступні їм ресурси для того, щоб зрозуміти сенс символічного матеріалу, що передається у віртуальному світі [1, с. 289-290]. Споживання віртуальної реальності виступає заміщенням звичайного життя або компенсацією [4, с. 17].

Інтернет-споживання – це процес задоволення потреб індивіда у дозвіллі, інформації, контакті, купівлі, сервісі шляхом споживання через Інтернет. Споживач все більше інтегрується в Інтернет-ринок і переходить від пасивного спостерігача до активного учасника Інтернет-економіки. Інтернет-ринок став більш конкурентним та привабливим для споживача.

На наш погляд, у залежності від об'єкта дослідження, рівня аналізу, поставлених завдань та засобів